

Мамбеталиев Ж.Т.

КӨРКӨМ ӨНӨР САБАКТАРЫНДА ОКУУЧУНУН АТКАРГАН ИШИН БААЛОО

Мамбеталиев Ж.Т.

ОЦЕНКА ВЫПОЛНЕННОЙ РАБОТЫ УЧАЩИХСЯ НА ЗАНЯТИЯХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ИСКУССТВА

Бүгүнкү күндө орто мектептерде башталгыч класстардын, мейли ортонку звенодогу класстардын «Көркөм өнөр», «Сүрөт» сабактарын кайбир мектептерде атайын даярдыгы бар адис мугалимдер, ал эми кайбир мектептерде башка адистиктеги мугалимдер алып барып жүрүшөт. Мунун себеби атайын даярдыгы бар адис мугалимдердин жетишсиздигинен келип чыгып жаткандыгы белгилүү көрүнүш. Бул көйгөйдүн чечилиши мектеп жетекчилигине гана байланыштуу болбостон, Билим берүү жана илим министрлиги дагы жогорку жана орто окуу жайларында аталган адистиктин жеткиликтүү денгээлде ачылышын эске алуу маанилүүлүгү турат. Кандай болгон шартта дагы «Көркөм өнөр» сабактары жеткиликтүү денгээлде өтүлүп, жаш өспүрүмдөрдү эстетикалык жактан канааттандырууларлык негизде тарбия берүү четте калбоосу керек.

Көркөм өнөр сабактарынын бааланышы жөнүндө айтатурган болсок, «Окуучу эмес, анын иши бааланат, ошондой эле анын окуусундагы кемчиликтери эмес, жетишкендиктери бааланат. Мурунку учурларда окуучунун чыгармачылык жөндөмүнө, фантазиясына, оюндагыны тегиздик бетине көркөм чагылдыруусун эске албай келген болсок, окуучунун аткарган эмгегине талдоо жүргүзүү менен баа берүүгө мезгил жетти. Советтик мезгилден бери беш баллдык системаны колдонуп келген болсок, кийинки мезгилдерде үч эле баллдык системаны пайдаланып калганбыз. Бардык предметтик сабактар сыяктуу эле Көркөм өнөр сабагынын дагы өзүнө таандык татаалдыгы бар экендиги унутта калып, бул предметти бардык окуучулар жогорку денгээлде өздөштүрүшөт деген түшүнүк калыптанып калган.

Бүгүнкү мугалимден «санариптик баалоодон», «калыптандыруучу баалоого» өтүүнү мезгил өзү талап кылууда. Орто мектептерде иштеп жаткан мугалимдердин дээрлик көпчүлүгү окуучулардын сапаттык жетишкендиктерине эмес, алардын аткарган жумушунун көлөмүнө жана формасына жараша баа коюуга көнүп алганбыз.³⁰ Кайбир учурларда ал дагы эске алынбай калганын белгилөөгө болот.

Азыркы учурда мааниси чоң болуп турган калыптандыруучу баалоонун философиясы боюнча мугалимдин класстык журналга «5», «4», «3» деген бааларды коюшу эмес, ар бир окуучунун ар кыл ишмердүүлүккө болгон кызыгууларын пайда

кылуу, аларды кызыгуу менен иштөөгө көнүктүрүү, пайда болгон көйгөйлөрдү чечүүгө багыт берүү, мектептен алган билимдерин эртеңки турмушунда пайдалана билүүгө машыктыруу маанилүү болуп турат.

Аристотель бекеринен айтпаса керек: «Бардык адамдар жаратылышынан билүүгө умтулушат...» Бүгүнкү күндөгү жаш өспүрүмдөр дагы өз табиятында жана билим чөйрөсүндө көптү билүүгө умтулушат. Орто мектептерде негизги деп аталып жүргөн предметтер сыяктуу эле Көркөм өнөр сабактарында көркөм искусствонун теориясын окутуу аркылуу (*сүрөт искусствосунун негизги түрлөрү, жанрлары, негизги түстөр, кошумча түстөр, сызыктар, тактар, иштөө техникасы, дизайн ж.б.*) көп багыттуу көркөм өнөр маданиятына тарбиялоого болот. Алган теориялык билимдерин практика жүзүндө иштей билүүгө жана келечектеги турмушунда пайдалануу жөндөмдүүлүктөрүн калыптандыруулары мугалимдин чыгармачылыгына гана байланыштуу. Бул адистик боюнча тажрыйбалуу, каныккан мугалим окуучулардын аткарган иштерине өтө кылдат мамиле жасоо менен баалоо аркылуу дагы окуучулардын чыгармачылык жөндөмгө болгон шыктанууларын жогорулата алат.

Баалоо – бул окутуудагы жетишкендиктерди өлчөөнүн жана маселелерди аныктоонун, кайтарым байланыш жүргүзүүнүн, билим берүү процессинин катышуучуларына (окуучуларга, мугалимдерге, ата-энелерге ж.б.) жана мамлекетке билим берүүнүн көйгөйлөрү, жетишкендиктери тууралуу маалымат берүүнүн негизги каражаты. Окуучулардын жетишкендиктерин баалоо системасы - бул билим берүү программасын өздөштүрүүнүн (окуучулардын пландаштырылган билим берүү жыйынтыктарына жетишүү) сапатын баалоо системасы, билим берүү процессинин эң маанилүү элементи.³¹

Көркөм өнөр сабактарында калыптандыруучу баалоону колдонуу ыңгайлуу жана бир кыйла жемиштүү болот десек болот.

Калыптандыруучу (формативдик) баалоо – бул окуучунун окуусуна үзгүлтүксүз, максаттуу багытталган байкоо жүргүзүү процесси. Калыптандыруучу баалоо формалдуу эмес (көп учурда баа коюлбаган) баалоо болуп саналат. Ал критерийлерге ылайык негизделет да, кайтарым байланышты камсыздайт. «Эгер баа берүүнүн натыйжалары

³⁰ Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо. Методикалык колдонмо, Бишкек-2010.

³¹ Калыптандыруучу баалоо-жетишкендиктерди жакшыртуу үчүн баалоо. Жумушчу дептери Бишкек-2010

аныкталган муктаждыктарды эске алуу менен окутуу процессин жакшыртуу максатында пайдаланылса, баа берүү «формативдик» (калыптандыруучу) болуп калат.³²

Көркөм өнөр сабагында калыптандыруучу баалоону колдонуу үчүн бир сабактын үлгүсү
Темасы: «Кичинекей досторубузга уя салып, айлана чөйрөнү көрктөндүрөбүз».

Сабактын тиби: аралаш сабак (графика, живопись, аппликация)

Сабактын максаты:

- келгин куштардын учуп келүү мезгилине байкоо жүргүзүү;
- кичинекей үй жаныбарларына уя жасоого үйрөтүү;
- жаныбарларга жана канаттууларга боорукерлик менен мамиле жасоого тарбиялоо.

Сабактын жабдылышы:

- карандаш, түр
- карандаштар, акварель
- боёктору, түстүү кагаздар,
- пластилин, кайчы жана клей.

Сабактын жүрүшү. а) уюштуруу, б) сабакка болгон даярдыктарын текшерүү, в) өтүлгөн материалды кайталоо, г) топторго бөлүштүрүү.

Суроолор боюнча кыскача аңгеме:

- Жаратылыш деп эмнени түшүнөбүз?
- Пейзаж деген эмне, аны эмненин жардамы менен аткарсан болот?
- Биздин шаарларда кандай архитектуралык курулуштар бар, адамдар кайда жашашат, ал эми жаныбарларчы?

I. Жаңы теманы түшүндүрүү.

Мугалимдин сөзү:

Адамдар зангыраган курулуштарда иштеп, үйлөрдө жашайбыз. Жашоого ыңгайлуу, жылуу жана кооз үйлөрдө турабыз. Адам баласы акылдуу жана жөндөмдүү, өз колдорубуз менен үйлөрдү жыгачтан, таштан, ылайдан куруп алабыз. Жайында салкын, кышында жылуу. Ал эми жаныбарлар үй куралышпайт. Жайында ысып, кышында үшүшөт. Биз кичинекей досторубузга жардам бергибиз келсе, алар үчүн үй салып беришибиз керек. Үй салуу үчүн адегенде кантип жасоо керек экендигин элестетип анын сүрөтүн тартып алалы.

Жаныбарлардын уяларын тартууну графикалык (жөнөкөй карандаштардын жардамы менен) түрү жана живописстик (түстүү боёктор менен) түрү менен аткарсан болот. Графикалык иште жана живописстик иште дагы тартылып жаткан буюмдун материалдуулугу эске алынат, маселен ал буюм жыгачтан, темирден жана башка материалдардан жасалышы мүмкүн. Тартылып

жаткан буюмдун, нерсенин артындагы жердик (фон) чоң роль ойнойт.

Мугалимдин көргөзмөсү менен форматты (альбомдун барагын) туура кармоого көңүлдөрүн бурабыз. Жогоруда айтылгандай чакан топторго бөлүнөт. Окуучулардын каалоосу эске алынып, графиктердин тобу жана живописчилердин тобуна бөлүнүшөт. Мүмкүнчүлүгүбүз болсо бөлүнгөн топтор ватмандардын бети-не топ менен чогуу иштөө ыкмалары менен аткарышат. Бул теманын үстүндө иштөөдө композициялык че-чим башкы орунда турушу зарыл (тартылып жаткан көрүнүштүн айланасындагы байланыштуулук).

II. Окуучулардын практикалык иштери

Төмөндөгү берилген графикалык жана живописстик иштерге көңүл бургула.

1, 2 - тапшырма:

Ар кыл сызыктардын, чекиттердин, боёктордун жардамы менен сүрөт тарткыла.

Биздин кичинекей досубуз болгон күчүккө үй жасайбыз, күчүктүн аты «Мойнок» дейли.

*Менин кичине досум Мойнок,
Мектепке чейин ээрчип ойнойт.
Бар эми, үйүңө кет десем болбойт,
Башкалар чакырса барып койбойт.*

Бул сүрөттөрдө көрсөтүлгөндөй биринчи топтогу окуучулар графикалык техникада, карандаш менен иш аткарышат. Ал эми экинчи топтогу окуучулар живописстик техникада, акварель боёкторун колдонуп иш аткарышат.

Ар бир топ тапшырмаларды аткарууда жекече иштебестен, бири-бири менен кенешип топтордо иштешет, башка топтордун аткарган иштерине өз топторунун аткарган иштерин салыштырышат, алардан жакшыраак аткарганга аракеттерди жасашат.

Калыптандыруучу баалоонун максаты дагы мына ушуну көздөйт, тапшырма аткарууда кетирген каталарын оңдоо, качан туура экендигин аныктамайынча кайра-кайра кайталоонун үстүндө иштөө менен жетишкендиктерге ээ болууга көнүктүрүү болуп эсептелет.

3-тапшырма:

Кайсы канаттуулар учуп келе башташты? Алар кышында кайда учуп кетишет?

Келгин куштарга уя жасайбыз.

Үчүнчү топто

тапшырманы түстүү кагаздар менен аткарабыз.

- Ар кандай формалардын жана түстөрдүн жардамы менен чымчыктын уясын тургузула.

Бул үчүнчү тапшырманы аткаруу үчүн: мугалим тарабынан даярдалган түстүү үл-гү кагаздарды өз

³² http://blog.Discoveryeducation.Com/assessment/files/2009/02/blackbox_article.pdf

ордуна бел-гиленген убакыттын аралы-гында коюу аркылуу ишке ашырышат. Топтоштуруу ык-масы менен мындай ишти аткаруу окуучулар үчүн анча татаалдыкты жаратпайт, даяр үлгүлөрдү чогултуп бүткөн-дөн кийин мындай өлчөмдөгү формаларды өз кол-дору менен өлчөп кесишет.

Сабактын соңунда биринчи топтун аткарган ишин экинчи топ, экинчи топтун аткарган ишин үчүнчү топ, үчүнчү топтун аткарган ишин биринчи топ кошумчалап иштешип, өз ойлорун айтуу менен баа беришет. Окуучулардын берген бааларына калыс карап, практикалык иш процессинде кетирген кемчиликтерин эске алуу менен мугалим баалайт. Топтор ичиндеги өзүнүн активдүүлүгүн көрсөткөн окуучуларга суммативдик баа коюлат.

III. Жыйынтыктоо:

практикалык иштерди топтордо баалоо, чакан көргөзмө уюштуруу.

IV. Үйгө тапшырма:

Үйдөн ата-энелер, бир туугандар менен кеңешип кайсы жаныбарга кандай үй жасоо керектигин сүрөттөп тартуу тапшырылат.

Окуучулардын ишин баалоонун мындай ыкмасы аркылуу төмөнкү жетишкендиктерге ээ болобуз:

- жекече иштөөдөн жамаатта иштөөгө, топ менен иштөө;
- өзү аткарган ишти башкалардын эмгеги менен салыштырууга;
- Башкалардын эмгегин баалоого;
- өзүнүн кемчиликтерин сезүүгө жана оңдоого;
- Чыгармачылык менен иштөөгө жана кайтарым байланыштуулуктун түзүлүшүнө шарт түзүлүп, көндүмдөргө ээ болушат.

Адабияттар:

1. Оценивание учебных достижений учащихся (методическое руководство) Бишкек, 2010-г.
2. Калыптандыруучу баалоо-окутуу үчүн баалоо (мектеп мугалимдери, ВУЗдардын, колледждердин окутуучулары үчүн кошумча материалдар. Бишкек – 2010.